

We Lwowie, dnia 28. lipca 1904.

Aleg. 68

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z wykonania uchwały Sejmu w przedmiocie rozszerzenia Zakładu dla obłąkanych w Kulparkowie o 500 łózek z uzasadnieniem potrzeby podwyższenia kredytu na ten cel przyzwołonego.

Wysoki Sejmie!

W ciągu ostatniej sesji uchwalił Wysoki Sejm dnia 24. października r. 1903 upoważnić Wydział krajowy:

1. Do przeistoczenia głównego budynku i wystawienia sześciu nowych pawilonów w Kulparkowie kosztem 1,185.550 K.

2. Do zaciągnięcia pożyczki z funduszu rezerwowego majątku Zakładu kulparkowskiego z pokryciem reszty pożyczką krajową.

Uchwałą powyższą przyjął Wys. Sejm bez zmiany tylko pierwszą część przedłożonego przez Wydział krajowy wniosku, mianowicie tę część, która zawierała propozycję przekształcenia głównego gmachu w Zakładzie kulparkowskim i zbudowanie 2 pawilonów dla niespokojnych chorych, rozszerzające ten Zakład o 200 łózek, nadto zaś budowę domów mieszkalnych dla lekarzy i urzędników oraz inne ulepszenia niezbędne łącznym kosztem 821.023 K; uchylił zaś Wys. Sejm drugą część naszego wniosku, zalecającą zakupno zamku w Krystynopolu i urządzenie go na zakład dla nieuleczalnych chorych, obejmujący 300 łózek kosztem 395.248 K, — a natomiast polecił wybudować w Kulparkowie cztery pawilony na 300 łózek kosztem 364.527 K.

W ten więc sposób ogólny koszt uchwalonych przez Wysoki Sejm robót w Kulparkowie oraz dozwołony na ten cel kredyt opiewa na sumę (821.623 + 364.527) 1,185.550 K.

Ponieważ cyfra 364.527 K mająca odpowiadać kosztom nakazanej budowy w Kulparkowie na 300 chorych, zaczerpniętą została z naszego sprawozdania, a kwota w tej wysokości na odpowiednie wykonanie tych budowli i wynikające stąd podrożenie innych urządzeń w Kulparkowie nie jest wystarczającą, w następstwie zaś i ogólny kredyt 1,185.550 K na wykonanie całego programu robót okazał się za niski, przeto zniewoleni jesteśmy wyjaśnić znaczenie naprowadzonej w naszym sprawozdaniu i stamtąd przez Komisję sanitarną wziętej cyfry (364.527 K) kosztów budowy 4-ech pawilonów dla nieuleczalnych w Kulparkowie, oraz wogóle powody i cel, dla którego o tej alternatywie i przypuszczalnych jej kosztach w sprawozdaniu uczyniono wzmiankę.

Od chwili powzięcia przez Wysoki Sejm uchwały postanawiającej, że krajowy Zakład dla obłąkanych ma być rozszerzony o 500 łóżek, prowadzono w Wydziale krajowym badania, w jaki sposób ma to być wykonane, i jakie należy dać przeznaczenia mającym się wykonać budynkom.

Skutkiem kilkuletnich wyczerpujących studyów oraz na podstawie obrad fachowych ankiet, obszernej opinii c. k. kraj. Rady zdrowia, a wreszcie rozpraw i uchwał zapadłych w sejmowej komisji sanitarnej w r. 1902 ustalony został ogólny program mających się wykonać inwestycji, którego zasadniczym postulatem jest, by powiększenie Zakładu dla obłąkanych połączyć z takimi ulepszeniami Kulparkowa, by jako zakład leczniczy odpowiadał dzisiejszym wymaganiom psychiatrii.

W tym celu w myśl projektu Rady zdrowia i wniosków Komisji sanitarnej należałoby mające się nowo budować pawilony na pomieszczenie 500 łóżek przeznaczyć dla uleczalnych chorych, a stary gmach przemienić na schronisko dla nieuleczalnych.

Zdaniem Wydziału krajowego, któremu daliśmy wyraz w naszym zesłorocznym sprawozdaniu, wnioski te szły za daleko i były nadbyt kosztowne, a zamierzony cel t. j. pożądane ulepszenie warunków leczniczych Zakładu kulparkowskiego, dałoby się osiągnąć przez wykonanie robót zaprojektowanych w 1-szej części naszego wniosku, rozszerzenie zaś Zakładu do pełnej cyfry 500 łóżek uzyskanoby przez nabycie Krystynopola i przystosowanie go na 300 łóżek dla nieuleczalnych. Wydział krajowy zaprojektował tę ostatnią kombinację, korzystając z nadarzonej okazji nabycia zamku w Krystynopolu w tem przekonaniu, że w ten sposób całkowity program w swej istotnej myśli będzie w zupełności zrealizowany, i że stanie się to w sposób stosunkowo najmniej dla skarbu krajowego uciążliwy. Chcąc pod tym ostatnim względem uzyskać zupełną pewność oraz przekonać o tem Wysoki Sejm, poleciliśmy na podstawie odpowiedniego szkicu obliczyć kosztą budowy 4-ch pawilonów na 300 łóżek w Kulparkowie, według najbardziej pojedynczego typu bez wszelkich urządzeń (kanalizacji, wodociągów, ogrzewania centralnego) i wogóle o taniem wykonaniu. Koszta takich barakowym systemem pomyślanych 4-ch pawilonów obliczone według zabudowanej powierzchni, dały cyfrę 364.527 K. Gdy przeto koszt budowy o takim typie i wykończeniu, jakie nawet jako schronisko dla nieuleczalnych nie byłyby odpowiednie bez wszelkich niezbędnych urządzeń — więc nie wyrażający pełnej cyfry rzeczywistych kosztów o nieznaczną tylko kwotę różnił się od pełnych ściśle obliczonych kosztów nabycia i urządzenia Krystynopola, Wydział krajowy nie miał wątpliwości, że ten ostatni projekt, obok innych zalet, był także finansowo korzystnym. Z tych więc powodów przytaczając ten porównawczy wynik w tekście sprawozdania, nie tylko nie objęliśmy omawianej tu alternatywy naszymi końcowymi wnioskami, ale nawet nie zarządziliśmy opracowania dla niej ogólnych i szczegółowych projektów ani też kosztorysów.

Po decydującej uchwale Wys. Sejmu z 24. października 1903 wypadło przystąpić do opracowania tych projektów i kosztorysów, nadto zaszła potrzeba poddać rewizji opracowane już szczegółowo projekty dotyczące 1-szej części programu, ile że rozszerzenie tego programu o budowę dalszych 4 pawilonów i 300 łóżek musiało oddziaływać na plany sytuacyjne, plany kanalizacji, wodociągów urządzeń, kuchni, pralni, kotłowni, ogrodzeń, na plany domów mieszkalnych i. t. p.

Wydział krajowy przystąpił bezzwłocznie, bo już w listopadzie r. 1903 do obmyślenia i opracowania szczegółów i warunków tego zmienionego programu, a pragnąc przy rozstrzygnięciu i ustalaniu projektów tak skomplikowanych oraz kosztownych budowli i innych technicznych obiektów działać z wszelką przezornością, powołał osobny komitet budowy złożony z wytrawnych sił fachowych, jako organ doradczy i porzucił mu wszechstronne rozpatrywanie szczegółów projektu oraz ogólny nadzór nad jego wykonaniem. Jednym z zasadniczych wyników obrad rzeczzonego komitetu było zatwierdzone także przez Wydział krajowy postanowienie na fachowych opiniach lekarskich oparte, żeby budowie nowych pawilonów w miejsce niezgodnego z wymogami nowożytnej psychiatrii rozdziału umysłowo chorych na uleczalnych i nieuleczalnych wprowadzić inny stosowniejszy podział na spokojnych, półspokojnych i niespokojnych obłąkanych, którego zasadą jest stopień świadomości podmiotowej i przedmiotowej chorego. Druga, na postępie wiedzy i doświadczeniu oparta zasada, uznająca wyższość systemu pawilonowego nad systemem korytarzowym zastosowanym w starym gmachu kulparkowskim, znalazła już aprobatę w uchwale Wys. Sejmu, którą zalecono budowę 6-ciu pawilonów.

W myśl tych naczelnych prawideł postanowił Wydział krajowy budowę nowych pawilonów przystosować do wspomnianych wyżej wymogów, nie zmieniając w niczem projektowanych ulepszeń, mających poprawić ogólne warunki zdrowotne Zakładu kulparkowskiego. Co zaś do specjalnych urządzeń przystosowanych do potrzeb i właściwości zakładów dla obłąkanych, to chcąc w tej mierze skorzystać z doświadczeń poczynionych w innych wzorowych zakładach dla obłąkanych, wysłał Wydział krajowy swych delegatów do badania urządzeń nowożytnych zakładów w Wiedniu, Maner Oling, Bytomiu, Berlinie, Hamburgu i. i., a na podstawie przedłożonych następnie sprawozdań wcielił w projekty wszystkich sześciu pawilonów szereg urządzeń uznanych za praktyczne i niezbędne dla spełnienia leczniczych zadań Zakładu w Kulparkowie. W ten sposób opracowano ogólny program i zastawiono doń szczegółowe projekty 6-ciu pawilonów, a mianowicie według podziału na płeć chorych po: a) dwa pawilony dla spokojnych, b) dwa pawilony dla pół spokojnych i c) dwa pawilony dla niespokojnych umysłowo chorych.

Gdy więc prócz dwóch pierwotnie zaprojektowanych, kosztowniejszych pawilonów dla niespokojnych chorych także opracowanie dalszych czterech pawilonów wykonane być musiało według zbliżonego do poprzednich typu, przeto i koszt tych 4 pawilonów w porównaniu ze wspomnianymi w zeszłorocznym sprawozdaniu o typie barakowym i bez urządzeń odpowiednich musiał się znacznie podnieść. Nadto, jak już wyżej wspomniano, wobec wynikającego uchwały Wysokiego Sejmu znacznego rozszerzenia Zakładu kulparkowskiego musiały uleść zmianie i być ponownie opracowane projektowane urządzenia kanalizacyi, filtrów i wodociągów, urządzenia kuchni; okazało się niezbędnem urządzenie mechanicznej pralni, zakupno nowych i większych kotłów dla zwiększenia siły pary, urządzenie kolejki dla dowożenia pożywienia do pawilonów — zwiększyły się też znacznie koszty ogrodzenia Zakładu zajmującego dość znaczną przestrzeń i koszty dróg wewnętrznych, wreszcie musiały być zmienione plany domów mieszkalnych dla zwiększonej liczby służby lekarskiej i administracyjnej i siostr zakonnych.

Skutkiem tych wszystkich zmian ogólny program robót i kosztorys przedstawia się obecnie zupełnie odmiennie niż zeszłoroczny i w znacznie wyższej cyfrze, jak to uwidocznia następujące zestawienie.

Zestawienie kosztów budowy i urządzeń w kraj. Zakładzie dla obłąkanych w Kulparkowie.

1. Pawilon dla spokojnych mężczyzn	97.307 K 48 gr.
2. " " " " kobiet	97.307 " 48 "
3. " " półspokojnych mężczyzn	97.481 " 48 "
4. " " " " kobiet	97.481 " 48 "
5. " " niespokojnych mężczyzn	129.728 " 10 "
6. " " " " kobiet	129.728 " 10 "
razem pawilony	<u>649.034 K 12 gr.</u>
7. Dom mieszkalny: 4 mieszk. po 4 pok.	57.040 K 99 gr.
8. " " 4 " " 3 "	50.048 " 05 "
9. " " 3 " " 3 "	45.498 " 50 "
razem mieszkania	<u>151.587 " 54 "</u>
10. Dom ekonomiczny (koszta budowl., rozszerzenie hali maszynowej, kuchni, pralni, nowa piekarnia i mieszkania służby).	65.276 K 29 gr.
10 a. Urządzenia mechaniczne hali maszynowej, kotłowni, pralni, kuchni	70.000 " — "
razem dom ekonomiczny	<u>135.276 " 29 "</u>
Do przeniesienia	935.897 K 95 gr.

Z przeniesienia . 935.897 K 95 gr.

11. Pawilon chorych zakaźnych	28.254 K 98 gr.		
12. Trupiarnia	24.021 " 33 "		
13. Portyerówka	6.819 " 90 "		
14. Nowa stajnia	18.467 " 34 "		
razem nowe budowy		77.563 " 55 "	
15. Wodociągi w całym Zakładzie	75.000 K — gr.		
16. Centralne ogrzewanie pawilonów	85.000 " — "		
razem instalacje		160.000 " — "	
17. Adaptacja skrzydeł dla szalowych	34.100 K — gr.		
18. " kanałów i wychodków w starym gmachu	7.400 " — "		
19. Adaptacja stajni	12.500 " — "		
20. " obecnej trupiarni	6.000 " — "		
21. " domu na folwarku	5.000 " — "		
22. Przeniesienie chlewni	5.031 " 13 "		
23. " stodoły	4.616 " 80 "		
razem adaptacje		74.647 " 93 "	
24. Obejście i ogólne drenowanie nowych budynków	9.140 K 57 gr.		
25. Ogrodzenie nowych pawilonów i domów	30.000 " — "		
26. Drogi i chodniki	15.000 " — "		
27. Kierownictwo i kancelarya	16.000 " — "		
28. Kolejka i wózki	6.000 " — "		
razem		76.140 " 57 "	
29. Kolej normalna	41.000 K — gr.		
30. Wodociąg miejski do Kulpararkowa	30.000 " — "		
31. Kanalizacja ogólna	61.554 " 77 "		
32. Urządzenie wewnątrz wszystkich pawilonów na 500 łózek	74.000 " — "		
razem		206.554 " 77 "	
Razem budowie kulparkowskie		1,530.804 K 77 gr.	

Ponieważ Wysoki Sejm, dla zrealizowania kapitału potrzebnego na kulparkowskie budowie upoważnił Wydział krajowy do zaciągnięcia pożyczki krajowej, przeto do wykazanej ogólnej sumy kosztów, doliczyć należy utratę na kursie obligacyj komunalnych, w których to walorach Bank krajowy oświadczył gotowość udzielenia żądanej pożyczki. Licząc obligacje komunalne IV-tej emisji, po kwocie 98 koron (za 100 K) strata na kursie, rata wstępna, koszt wygotowania obligacyj wyniosą 39.000 K, a gdy nadto w uchwale finansowej z 3. listopada 1903 do cyfry dozwolonego na powyższy cel kredytu wliczoną została również kwota 8.000 koron przyzwolona na koszt opracowania planów dla Zakładu obłąkanych w zachodniej części kraju, przeto z doliczeniem obu tych kwot ogólna cyfra potrzebnego kredytu wynosi 1,578.000 koron.

Ponieważ Wys. Sejm uchwałą z 24. października 1903 upoważnił Wydział krajowy do zaciągnięcia pożyczki w wysokości 1,185.550 K, przeto obecnie zachodzi potrzeba uzupełniającego upoważnienia do dodatkowego zaciągnięcia pożyczki krajowej dla pokrycia straty na kursie raty wstępnej i kosztów wygotowania obligacyj od powyższej kwoty, powtórnie dla pokrycia podwyższonych kosztów budowy w kwocie okrągłej 344.000 K — łącznie zaś z tem: wstawienia w budżet kulparkowski na r. 1905 dwóch rat półrocznych po 30.610 K od kwoty 1,224.400 K (efektywnie 1,185.550 K + 8.000 K) i jednej

raty półrocznej od dodatkowej kwoty 352.700 K (efektywnie 344.000 K) wynoszącej 8.820 koron.

Przytem nadmienia Wydział krajowy, że wskutek wcześniejszego wydrukowania preliminarza krajowego zakładu dla obłąkanych w Kulparkowie na r. 1905 (Preliminarz budżetu krajowego na r. 1905 lit. D.) wstawiono w Rubr. XVI. poz. 74. prel. kulp. od wyższych kwot (1,258.200 K i 362.600 K), raty wyższe (62.910 K i 9.065 K) na podstawie pierwotnych obliczeń Banku krajowego, które przewidywały ewentualność wcześniejszego zrealizowania pożyczki i — w dalszem tegoż następstwie — wyższe procenty. Na podstawie jednak obliczeń, dokonanych już po wydrukowaniu rzeczonych preliminarzy kwoty te sprostowano i obniżono do tych wysokości, które podane są w sformułowanym poniżej wniosku Wydziału krajowego, skutkiem czego wstawiona w pomienionej wyżej pozycji kwota na spłatę rat zamiast 71.975 K wyniesie (61.220 K + 8.820 K) 70.040 K czyli mniej o 1.935 K.

Wydział krajowy nie mając dotychczas upoważnienia Wys. Sejmu do rozporządzania kredytem 1,570.000 K — a chcąc w każdym razie wykonać cytowaną na wstępie uchwałę Wys. Sejmu zwłaszcza, że wobec ciągle wzrastającego przepełnienia Zakładu, rozpoczęcie i co rychlejsze wykończenie budowy nowych pawilonów jest sprawą bardzo pilną — postanowił przystąpić na razie do budowy przynajmniej dwóch pawilonów dla niespokojnych umysłowo chorych oraz innych programem objętych budowli i robót w granicach przyznanego już na ten cel kredytu, a wykonanie czterech pawilonów, t. j. 2 dla półspokojnych i 2 dla spokojnych chorych odroczyć do czasu powzięcia miarodajnej uchwały Wys. Sejmu. W tym celu rozpiął Wydział krajowy ofertową licytację na budowę wszystkich 6 pawilonów oraz innych wyżej wymienionych obiektów budowy, z tem wszakże zastrzeżeniem, że budowa 4 pawilonów będzie wykonana dopiero po powzięciu odnośnej uchwały Wys. Sejmu, ewentualnie nawet zupełnie zaniechana, gdyby wnioski nasze nie uzyskały aprobaty; podobne zastrzeżenia poczyniono także przy umowach o wykonanie innych urządzeń (centralne ogrzewanie, kanalizacja i t. d.) z natury rzeczy wspólnych wszystkim pawilonom.

Wstrzymanie całej budowy aż do chwili powzięcia przez Wys. Sejm ponownej uchwały uznał Wydział krajowy wobec panujących w Kulparkowie stosunków za niemożliwe. Skutkiem tych zarządzeń budowa została rozpoczęta w pierwszych dniach czerwca b. r. i w myśl warunków licytacyjnych ma być wykończona w miesiącu wrześniu 1905 r.

Zamykając niniejsze sprawozdanie, Wydział krajowy uprasza:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sejm przyjmuje sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie rozszerzenia kraj. Zakładu dla obłąkanych i podwyższenia kredytu na ten cel do wiadomości.

II. Sejm podwyższa udzielony Wydziałowi krajowemu uchwałą z 24. października 1903 kredyt w sumie 1,185.550 koron na przeistoczenie głównego budynku i postawienie 6-ciu nowych pawilonów w Kulparkowie o 392.450 K t. j. do łącznej sumy 1,578.000 K.

III. Sejm upoważnia Wydział krajowy w uzupełnieniu uchwały z 24. października 1903 do zaciągnięcia dodatkowej pożyczki krajowej na cel powyższy w kwocie 392.450 K.

IV. W budżet kraj. Zakładu dla obłąkanych w Kulparkowie na r. 1905 wstawia się 2 raty półroczne od kwoty 1,224.400 (efektywnie 1,194.000) wynoszące łącznie 61.220 K i jedną ratę półroczną od kwoty 352.700 K (efektywnie 344.000 K) wynoszącą 8.820 koron.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomerji z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:

S. Badeni w. r.

Sprawozdawca:

Mieczysław Onyszkiewicz w. r.

Członek Wydziału krajowego.

